

УДК 338.4

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНДИТЕРСЬКОГО РИНКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Демяненко К.А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Проаналізовано динаміку і структуру виробництва кондитерських виробів в Україні, визначено основних гравців на ринку. Досліджено обсяги світового виробництва кондитерської продукції, динаміку світового ринку в розрізі окремих регіонів і за типами продукції. Проаналізовано український кондитерський ринок, обсяги виробництва основних кондитерських виробів, визначено основні тенденції розвитку національного кондитерського ринку.

Ключові слова: кондитерська галузь, конкурентоспроможність, експортний потенціал, тенденції розвитку, сталий розвиток.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та постійно зростаючої конкуренції в усіх сферах народного господарства, і, зокрема, в харчовій промисловості України, об'єктом пильної уваги науковців стає пошук нових шляхів підвищення конкурентоспроможності національних підприємств. Нині ці питання залишаються актуальними та першочерговими і для вітчизняної кондитерської галузі, яка є однією з найрозвиненіших у харчовій промисловості України. Кондитерська галузь окрім забезпечення потреб внутрішнього ринку, також забезпечує значний експортний потенціал, що робить галузь більш чутливою до світових тенденцій розвитку кондитерського ринку. Саме тому постає необхідність постійного моніторингу та досліджень глобальних і вітчизняних тенденцій розвитку кондитерського ринку, щоб забезпечувати конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Причини кризових явищ у кожній галузі національної економіки постійно були об'єктом пильної уваги науковців, як в контексті загальних економічних криз, так і стосовно особливостей

окремої галузі зокрема. Проблемами розвитку вітчизняної кондитерської галузі займалися: Шашина М.В., яка досліджувала можливі шляхи удосконалення ресурсного потенціалу кондитерської галузі; Тюха І.В., Кравчук Н.В. – досліджували сучасні тенденції розвитку світового кондитерського ринку; Кроніковський Д.О. – проводив аналіз економічних факторів впливу на кондитерську промисловість України та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатньо глибокий аналіз і дослідження даної проблематики потребують постійного дослідження та аналізу особливостей розвитку вітчизняного кондитерського ринку, фактори, які на нього впливають, а також з'ясування основних тенденцій розвитку українського кондитерського ринку в сучасних умовах.

Мета статті полягає в дослідженні та аналізі кондитерського ринку України, з'ясування особливостей його розвитку, виявленні визначальних факторів впливу та тенденцій його розвитку в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Аналіз стану і перспектив розвитку кондитерського ринку в

ТОП-10 кондитерських компаній за підсумками 2015 року

№ п/п	Кондитерська компанія	Чисті продажі, млрд. дол. США	Кількість працівників, осіб	Кількість фабрик, од.
1	Mars Inc. (США)	18,400	35 000	70
2	Mondelez International Inc. (США)	16,691	104 000	170
3	Nestle SA (Швейцарія)	11,041	339 000	447
4	Ferrero Group (Італія)	9,757	27 485	21
5	Meiji Co. Ltd. (Японія)	8,461	10 943	7
6	Hershey Co. (США)	7,422	22 000	18
7	Chocoladefabriken Lindt & Sprungli AG	4,171	12 000	12
8	Perfetti Van Melle Spa (Нідерланди)	3,400	18 700	32
9	Haribo GmbH & Co. K.G. (Німеччина)	3,180	7 000	15
10	Arcor (Аргентина)	3,000	20 000	40

Джерело: [8]

Україні свідчить, що основним джерелом формування пропозиції на ринку є вітчизняне виробництво, його продукція становить близько 95% в загальному обсязі. Ринок кондитерських виробів України є висококонцентрованим, на ньому працює близько 800 компаній.

На ринку присутні кілька великих світових концернів – це Nestle (АТ «Львівська кондитерська фірма Світоч»), Kraft foods (АТ «Крафт Фудз Україна»), Western NIS Enterprise Fund (АТ «АВК»), Sigma Bleyzer (АТ «Полтавакондитер»), Trilini International (АТ КФ «Харків'янка»). Решта фабрик в більшості своїй належать колективу підприємства і українським інвесторам.

Кондитерський ринок України представлений декількома виробниками – Кондитерська корпорація «Roshen», «Конті», «АВК», Корпорація «Бісквіт-Шоколад», Житомирська кондитерська фабрика «Житомирські Ласоці», Компанія «Nestle», ПАТ «Монделіс Україна» (до 2014 року називалось «Крафт Фудз Україна»), ПАТ «Полтавакондитер», ПрАТ «КФ «Лагода», ПрАТ «Одесакокондитер» та ін.

Кондитерська корпорація «Roshen» безперечний лідер ринку кондитерської продукції. Вона існує з 1996 р. і її продукцію можна купити в США, Канаді, ОАЕ, Китаї, Японії, Алжирі, Ізраїлі, країнах ЄС та СНД. Roshen стабільно входить у ТОП-100 кондитерських компаній світу (табл. 1).

В 2015 р. «Roshen» посіла 22 місце (табл. 2). Загальний обсяг виробництва продукції досягає 450 тис. т у рік. Головний офіс корпорації розташований у м. Київ.

Таблиця 2

Українські кондитерські компанії в ТОП-100 кондитерських компаній світу за підсумками 2015 року

№ п/п	Кондитерська компанія	Чисті продажі, млрд. дол. США	Кількість працівників, осіб	Кількість фабрик, од.
22	Roshen	800	10 000	8
38	Конті	473	8097	5
62	АВК	269	2300	3

Джерело: [8]

У рейтингу ТОП-100 кондитерських компаній світу від Candy Industry потрапили 3 українські виробники: кондитерська корпорація «Roshen»,

виробниче об'єднання «Конті» та кондитерська компанія «АВК» (22, 38 та 62 місця відповідно).

Компанія «Конті» входить у трійку лідерів українського ринку кондитерських виробів. В 2015 р. вона ввійшла до рейтингу ТОП-100 кондитерських компаній світу і посіла 38 місце. У загальному обсязі виробництва кондитерських виробів в Україні частка її становить 14%. Щомісяця на фабриках групи виробляється 17 тис. т продукції – близько 11 тис. т в Україні і 6 тис. т в Росії. Щорічно компанія експортує майже 30% виробленої продукції. Однією з візитних карток компанії є шоколадна цукерка «Джек».

Компанія «АВК» на ринку України є лідером у категорії шоколадних цукерок. Експортує продукцію у більше ніж 20 країн світу, серед яких Німеччина, Великобританія, Латвія та Ізраїль. У світовому рейтингу кондитерів в 2015 р. компанія посіла 59 місце. До складу АВК входять три кондитерські фабрики, розташовані в Донецьку, Дніпропетровську і Луганську. Через військові дії в зоні АТО довелось зупинити роботу Донецької та Луганської фабрик.

Корпорація «Бісквіт-Шоколад» – харківське підприємство, один з найбільших в Україні виробників кондитерської продукції. Вона посідає четверте місце в Україні за обсягами виробництва і реалізації продукції. Компанія постачає продукцію більше, ніж у 20 країн світу з питомою вагою експорту близько 30%. Експортує продукцію в: Казахстан, Киргизстан, Грузію, Азербайджан, Молдову, Латвію, Литву, Монголію, США, Канаду, Ізраїль, Німеччину [6].

Житомирська кондитерська фабрика «Житомирські Ласоці» входить до п'ятірки лідерів кондитерського ринку України. Продукція компанії успішно експортується в Німеччину, Ізраїль, Росію, Молдову, США, Естонію, Латвію, Азербайджан та ін. Вона розрахована на споживача з середнім та низьким рівнями доходу. Виробничі потужності розраховані на 80 тис. т продукції в рік.

Компанія «Nestle» належить до найбільших компаній світу у сфері виробництва продуктів харчування. На українському кондитерському ринку вона представлена Львівською кондитерською фабрикою «Світоч».

ПАТ «Монделіс Україна» (до 2014 року називалось «Крафт Фудз Україна») – українське підприємство, що належить до групи компаній швейцарського гіганта «Mondelez International» – однієї з найбільших у світі компанії-вироб-

ника шоколадної продукції, печива та цукерок, а також другого найбільшого в світі виробника жувальної гумки.

ПАТ «Полтавкондитер» має виробничі потужності більше 200 т продукції на добу. Експортує в Естонію та Грузію.

ПрАТ «КФ «Лагода» займає 6,5% українського ринку у виробництві вафель та печива. Асортимент містить 140 найменувань.

ПрАТ «Одесакондитер» випускає понад 300 найменувань кондитерських виробів.

Дві треті частини всього українського ринку та три чверті експорту контролюють «Roshen», «АВК», «Конті», «Світоч (Nestle)», «Монделіс Україна», «Бісквіт-Шоколад», «Житомирські ласощі», «Полтавкондитер». Обсяг виробництва кондитерських виробів у 2014 р. представлений на рис. 1.

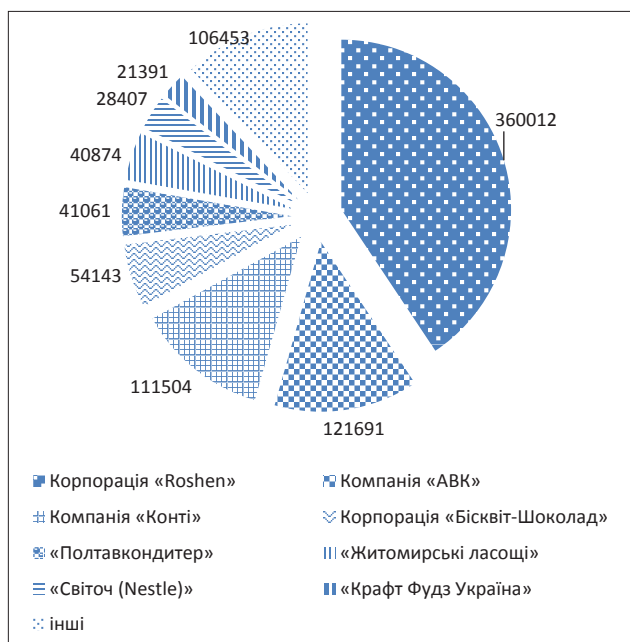

Рис. 1. Обсяг виробництва кондитерських виробів в Україні у 2014 р., т

Джерело: [6]

На українському ринку кондитерських виробів якість продукції тримається на високому рівні, рівень задає корпорація Roshen. Лідери українського ринку постійно потрапляють в ТОП-100 кондитерських компаній світу. Критерій відбору для рейтингу – річна виручка від реалізації. Втрата ринків збуту в Криму, а також на території проведення АТО, закриття російського ринку та перешкоди транзиту по терито-

рії Росії суттєво вплинули на стан галузі. Roshen зменшила обсяги продажу і втратила позиції в світовому рейтингу. Для збільшення продажів необхідно виходити на інші ринки, зокрема на Азіатський, оскільки цей регіон на даний момент є лідером споживання шоколаду.

Українська кондитерська галузь залежна від експорту, тому запровадження торговельних обмежень негативно впливає на її динаміку та зумовлює пошук нових ринків збуту. Українські виробники також наражаються на високі політичні ризики (в серпні 2013 р. було введено заборону на ввезення продукції компанії Roshen на територію Росії). З іншого боку, кондитерський ринок Євросоюзу досить насичений, що потребує від українських виробників розширення власного асортименту, а також приведення якості продукції до європейських стандартів для конкурування з європейською продукцією не лише на зовнішньому ринку, але й на внутрішньому.

Рівень споживання кондитерських виробів в Україні значно нижчий, ніж у країнах ЄС, що зумовлюється низьким рівнем доходу у порівнянні з європейськими країнами. Покращення економічної ситуації в країні дасть можливий невеликий ріст ринку за рахунок збільшення платоспроможного попиту.

Враховуючи специфіку кондитерських виробів, які не є товарами першої необхідності, попит на них залежить від рівня доходу споживачів. У зв'язку з цим найвищим показником споживання солодощів на душу населення характеризуються країни Європи. Найбільше цукрових кондитерських виробів споживають у Швеції, Фінляндії та Данії; шоколадної продукції – у Швейцарії, Норвегії та Великобританії; борошняних кондитерських виробів – у Нідерландах, Бельгії та Італії [7].

За останніми даними обсяг світового кондитерського ринку за підсумком 2015 р. склав близько 183,5 млрд. дол. США (табл. 3).

Найбільшу частку світового виробництва кондитерських виробів займає Західна Європа, і складає 28,7%. На другому місці по виробництву кондитерських виробів у світі стоїть Азіатсько-Тихоокеанський регіон – 21,1%. За даними Міністерства сільського господарства США, світовий ринок кондитерських виробів досяг рекордного обсягу в 198 млрд. дол. США в 2014 році, збільшившись у порівнянні з підсумком 2013 р. Нарощенню загального обсягу ринку сприяло зростання попиту на кондитерські вироби на ринках, що розвиваються, зокрема на Близькому Сході, в Африці, Латинській Америці, Східній Європі та Азіатсько-Тихоокеанському регіонах. Дина-

Таблиця 3

Обсяги світового виробництва кондитерської продукції за 2012-2015 рр.

Тип	2015		2014		2013		2012	
	Продаж, млрд. дол. США	Обсяг світового ринку, %	Продаж, млрд. дол. США	Обсяг світового ринку, %	Продаж, млрд. дол. США	Обсяг світового ринку, %	Продаж, млрд. дол. США	Обсяг світового ринку, %
Шоколадні вироби	101,10	55,1	111,10	56,0	110,00	56,0	107,40	55,6
Кондитерські вироби з цукру	59,60	32,5	62,60	31,6	61,20	31,1	59,40	30,7
Жувальна гумка	22,80	12,4	24,60	12,4	25,30	12,9	26,40	13,7
Всього	183,50	100,0	198,40	100,0	196,60	100,0	193,20	100,0

Джерело: сформовано автором за даними [8]

міка світового ринку кондитерської продукції за регіонами представлено на рис. 2.

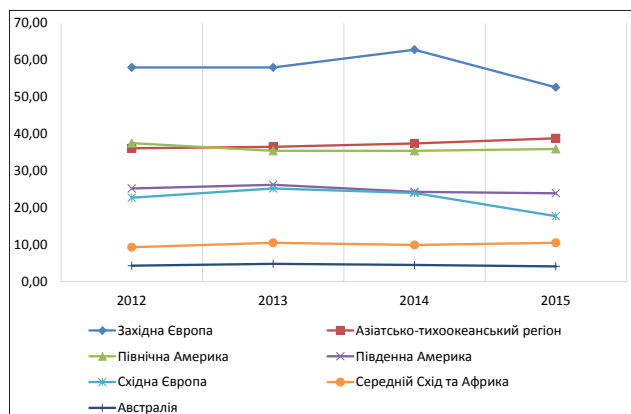

Рис. 2. Обсяги продажів кондитерської продукції у світі за 2012-2014 рр., млрд. дол. США.

Джерело: сформовано за даними [8]

Якщо розглянути структуру світового ринку кондитерської продукції, то можна побачити, що найбільшу питому вагу займають в структурі кондитерського ринку шоколадні вироби, які складають 101,1 млрд. дол. США за результатами 2015 р., що охоплює 55,1% усього ринку (рис. 3).

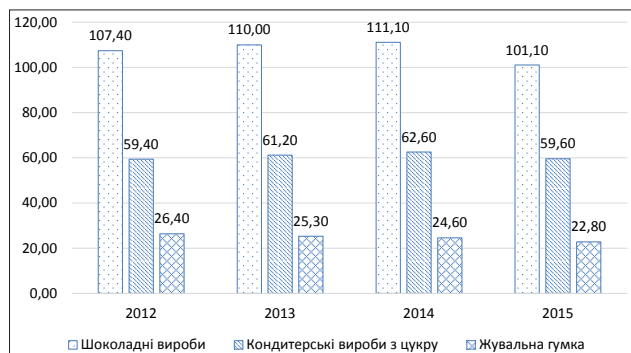

Рис. 3. Обсяги світового кондитерського ринку за типами продукції у 2012-2015 рр., млрд. дол. США

Джерело: сформовано за даними [8]

Друге місце належить кондитерським виробам з цукру (цукровим виробам), які в загальному обсязі продажів становлять 59,6 млрд. дол. США, що складає 32,5%. Решта світового ринку належить виробництву жувальної гумки, що складає 22,8%.

За даними Candy Industry [8] на 10 найбільших за обсягами випуску кондитерських виробів країн: США, Бразилія, Великобританія, Росія, Китай, Німеччина, Японія, Франція, Італія, Мексика припадає близько 76% світового ринку. Це як країни з високим рівнем споживання (Великобританія, Франція, США), так і країни з доволі містким ринком (Росія, Китай). Останні, шляхом підвищення рівня платоспроможного попиту населення мають можливість значно розширити власні ринки кондитерської продукції.

2015-2016 рр. важкі для харчових виробників України. Купівельна спроможність населення падає, і споживачі обмежують купівлю необов'язкових продуктів, більше економлять, ретельніше обирають товари. Харчова промисловість є важливою галуззю національної економіки. Протягом 2014 року виробництво кондитерської продукції в Україні скоротилось на 22%. Серед причин такої тенденції – скорочення внутрішнього попиту на кондитерську продукцію, згортання зовнішніх ринків, зупинка або зниження обсягів виробництва кондитерської продукції.

В 2014 р. обсяг виробництва кондитерських виробів зменшився порівняно з попереднім роком на 8,7% і склав 230 тис. т. Динаміка виробництва кондитерських виробів в Україні представлена на рис. 4.

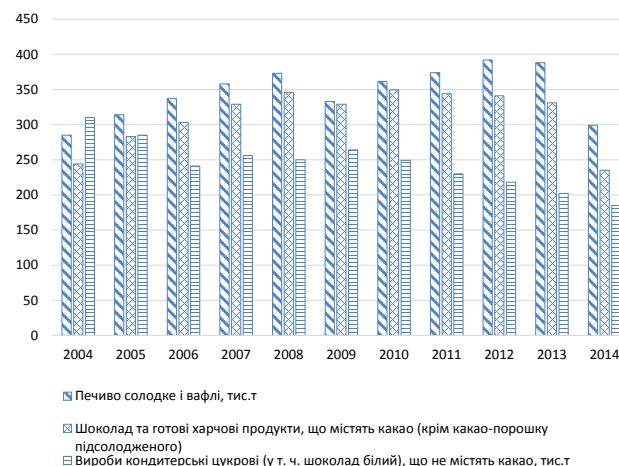

Рис. 4. Обсяги виробництва кондитерської продукції в Україні у 2004-2014 рр., тис. т

Джерело: сформовано за даними [5]

Незважаючи на те, що різного роду кондитерські вироби – продукти не першої необхідності, кондитерська галузь однією з перших пододала

Таблиця 4.

Виробництво основних кондитерських виробів в Україні у 2004-2014 рр.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Печиво солодке і вафлі, тис. т	285	314	337	358	373	333	361,5	374	392	388	299
Шоколад та готові харчові продукти, що містять какао (крім какао-порошку підсолодженого)	244	283	303	329	346	329	349,5	344	341	331	235
Вироби кондитерські цукрові (у т. ч. шоколад білий), що не містять какао, тис. т	310	285	241	256	250	264	249,2	230	218	202	185
Всього	839	882	881	943	969	926	960,2	948	951	921	719

Джерело: розроблено за даними [5]

негативну динаміку виробництва під час кризи. За даними Держкомстату, обсяги виробництва на кондитерському ринку України за підсумками 2010 року збільшилися на 3,7% в натуральному вираженні в порівнянні з попереднім роком (табл. 4).

Проте, вже з наступного року вітчизняний кондитерський ринок постійно з кожним роком зменшується. В 2015 р. компанії не втрачали прибутків тільки за рахунок підвищення цін, шоколадні вироби подорожчали на третину. Якщо до кризи 2014 р. преміум сегмент складав 21-25% прибутку, і компанії навіть відмовлялись від випуску дешевших марок на користь дорогих, то зараз ситуація змінилася. Нижча вартість зефіру, желе, мармеладу, вафельних цукерок, цукатів та ірисок зіграла на користь. Споживач шукає баланс якості та ціни, і зупиняється на виборі саме таких недорогих солодоців. Знизити собівартість виробництва дуже складно, оскільки основну сировину для шоколадних цукерок складають какао-боби, а вони ростуть в Африці, в країнах з погано розвиненими технологіями. Засуха чи затяжний сезон дощів автоматично спричиняє подорожчання сировини, що в свою чергу, призводить до підвищення цін. Деякі компанії жертвують якістю при спробі здешевити продукт, але і попит на такий товар буде меншим, як тільки споживач помітить зміни на гірше, а довіру споживача повернути буде складно.

Відомо, що великі кондитерські компанії і особливо транснаціональні не можуть успішно розвиватися без експортної діяльності. Українська кондитерська промисловість вже довела свою конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках: продукція цієї галузі відповідає європейським показникам якості. Оскільки частка експорту в загальному обсязі виробництва окремих підприємств становить від 30 до 70%, це суттєво впливає на їхню стратегічну політику і обумовлює подальше нарощування виробничого потенціалу.

Щороку Україна близько третини кондитерської продукції направляє за кордон. У структурі експорту 96 % припадає на країни колишнього Радянського Союзу: 57% – Росія, 12,5% – Казахстан, від 5,5% до 3% Азербайджан, Грузія, Туркменістан, Киргизія, Білорусія, Молдова, Таджикистан, Узбекистан (країни указані у порядку зменшення частки експорту) [7].

Список літератури:

1. Корніковський Д.О. Аналіз економічних факторів впливу на кондитерську промисловість України / Д.О. Корніковський // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 4(24) – С. 17-23.
2. Тюха І.В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку кондитерських виробів / І.В. Тюха, Н.В. Кравчук // Ефективна економіка. – 2012. – № 5. – С. 53-58.
3. Шестак О.В. Сучасний стан та тенденції розвитку кондитерської галузі / О.В. Шестак // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 6(980). – С. 132-137.
4. Шашина М. В. Удосконалення ресурсного потенціалу кондитерської галузі / М. В. Шашина // Ефективна економіка. – 2014. – № 5. – С. 34-39.
5. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Аналіз українського ринка конфет. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://koloro.ua/blog/issledovaniya/Analiz-ukrainskogo-rynka-konfet.html>
7. Огляд кондитерського ринку за 2012 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/Confect_2012_review.pdf
8. Спеціалізований сайт світового кондитерського ринку Candy Industry. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.candyindustry.com>

Найбільшу частку експортерів становлять великі підприємства (15 підприємств). Серед середніх підприємств лише – 5, а серед малих – лише одне підприємство експортує свою продукцію за кордон. Частка продукції, що експортується, дуже різна. Так, більше 50% підприємств експортують до 30% виробленої продукції, близько 40% підприємств – експортують від 30 до 70% виробленої продукції. Є невеличка кількість підприємств, в яких за кордон йде більше 71% виробленої продукції.

Головною перевагою українських виробників на зовнішньому ринку найчастіше є ціна на вироби. Наприклад, досвідом підтверджується, що українська карамель на російському ринку виграє порівняно з російською за рахунок вартості навіть за введення Росією мита на ввезення цукристих кондитерських виробів з України.

Крім того, перевагами українських виробників є також якість продукції, увага до оновлення асортименту, вивчення попиту на зовнішніх ринках та вдосконалення дизайну.

Висновки і пропозиції. На основі проведеного ґрунтовного аналізу кондитерської галузі України можна визначити такі основні тенденції її розвитку: 1) через затяжні кризові явища в національній економіці і постійне падіння платоспроможного попиту відбувається падіння обсягів споживання кондитерської продукції; 2) через зменшення платоспроможності населення відбувається переорієнтація споживачів на більш дешеву, але не менш якісну продукцію. Зокрема споживачі віддають перевагу не шоколадним цукеркам, які стали дорожчими, а мармеладно-помадковим та вафельним кондитерським виробам, які в разі дешевші; 3) відбувається орієнтація в більшій мірі на експорт, оскільки внутрішній ринок через падіння платоспроможності і зростання матеріальних витрат стає все меншим за своєю часткою, і тому виробники вимушені шукати нові ринки збуту; 4) з метою забезпечення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках відбувається постійне підвищення якості кондитерської продукції, приведення її до рівня міжнародних, а не лише національних стандартів; 5) у світлі світових тенденцій все більше українських виробників починають впроваджувати екологічний менеджмент і орієнтуватися на соціальну відповідальність бізнесу.

Демяненко Е.А.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ КОНДИТЕРСКОГО РИНКА УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация

Проанализированы структура и динамика производства кондитерских изделий в Украине, определены основные участники рынка. Исследованы объемы мирового производства кондитерской продукции, динамика мирового рынка в разрезе отдельных регионов и типов продукции. Проанализирован украинский кондитерский рынок, объемы производства основных кондитерских изделий, определены основные тенденции развития национального кондитерского рынка.

Ключевые слова: кондитерская отрасль, конкурентоспособность, экспортный потенциал, тенденции развития, стабильное развитие.

Demyanenko K.A.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

TRENDS OF THE UKRAINIAN CANDY INDUSTRY DEVELOPMENT IN MODERN CONDITIONS

Summary

The dynamics and structure of candy industry production in Ukraine are analyzed; the main players of the market are defined. The global production of Candy industry is researched both product type and different regions. The Ukrainian candy market and its production are analyzed; the main trends of national candy industry development are defined.

Keywords: candy industry, competitiveness, export potential, development trends, Sustainable development.